

Kommunrevisorerna granskar

**UMEÅ KOMMUN
ÄLDRENÄMNDEN**

Grundläggande granskning 2020

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionssed. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- Verksamheten sköts ändamålsenligt
- Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- Räkenskaperna är rättvisande
- Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- granskning av delårsrapport och årsredovisning
- granskning av måluppfyllelse
- granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2020.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen är att utgöra en grund till revisorernas bedömning om styrelse och nämnder har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning, och kontroll av verksamheten.

1.2 Avgränsningar

Den grundläggande granskningen avser år 2020. Den del av den grundläggande granskningen som avser delårsbokslut och årsbokslut redovisas i särskilda granskningsrapporter. I de bedömningar som görs i denna rapport har endast de resultat och de prognoser som redovisas i samband med nämndens delårsrapport (T2) beaktats. För en samlad bedömning av årets resultat, se revisionsberättelse och revisionsredogörelse för 2020.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- Kommunallagen
- Budget och uppdragsplaner 2020
- Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

Iakttagelserna i denna rapport avser äldrenämnden. Äldrenämnden ansvarar enligt reglementet för kommunens uppgifter inom socialtjänst och de uppgifter som i övrigt åläggs kommunens socialnämnd rörande äldre människor samt personer med funktionshinder som fyllt 65 år. Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård

och omsorg.

1.5 Genomförande

Dialogmöten har genomförts med respektive nämnd med syfte att bedöma om styrelse och nämnder har en tillräcklig struktur för styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten. Detta för att säkerställa att de lever upp till de mål och beslut som fullmäktige fastställt.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under augusti 2020. Vid presidiedialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor.

Motsvarande underlag har även använts vid de träffar som genomförts under hösten med nämnder och styrelse. Syftet med dessa dialogmöten har varit att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats av respektive presidium.

För att få en helhetsbild av styrelsens/nämndens arbete, har de underlag som upprättats (formulär och anteckningar från dialoger) kompletterats med insamling, genomgång och analys av relevanta styr- och uppföljningsdokument.

Utöver detta har en enkät skickats ut till samtliga ordinarie ledamöter och ersättare i Umeå kommuns nämnder. I enkäten ombads ledamöterna och ersättarna besvara frågor avseende styrelsens/nämndens ekonomi, interna kontroll och målstyrning.

Den grundläggande granskningen baseras på revisorernas riskanalys och omfattar samtliga nämnder och styrelser. Den ger också underlag att under året uppdatera revisorernas riskanalys. Den grundläggande granskningen pågår under hela granskningsåret. Den information som inhämtats i samband med den grundläggande granskningen beaktas även vid revisorernas riskanalys inför kommande år.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder vid sin bedömning:

- Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

Det är också dessa begrepp som nämnderna har gjort sin bedömning/självskattning utifrån vid besvarandet av bedömningsformuläret.

2. Bedömningsformulär

2.1 Intern kontroll

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ samt underlag som styrker bedömning
<i>2.1.1 Nämnden ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Riktlinjer för intern styrning och kontroll	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>2.1.1.1 Har nämnden varit aktiva i genomförandet av en riskanalys, inkl. värdering och vägledning i hantering av riskerna?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Sker vid särskilda tillfällen under vår och höst.
<i>2.1.1.2 Har nämnden fastställt riskanalys?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Görs varje höst inför kommande år.
<i>2.1.1.3 Har nämnden fastställt internkontrollplan?</i>	Handledning – intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Det görs alltid i samband med fastställande av Uppdragsplan för kommande år (november).
<i>2.1.1.4 Har nämnden beslutat om uppföljning av internkontrollplanen?</i>	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Görs i samband med verksamhetsuppföljning varje tertiäl.

2.1.1.5 Har nämnden gjort en värdering om den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig?	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Görs i samband med återrapportering. Särskild beslutssats i protokoll.
2.1.1.6 Har nämnden tillsett att kommunstyrelsen tagit del av nämndens uppföljning av internkontrollplanen?	Handledning - intern styrning och kontroll (KS 2019-12-19)	☒ Ja ☐ Nej	Sker enligt rutin.
2.1.2 Nämnden ska årligen planera kontroller så att attestreglementet följs.	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	Planeras och genomförs av socialtjänstens ekonomienhet.
2.1.3 Nämnden ska årligen genomföra kontroller så att attestreglementet följs.	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	Representation följs upp i T2 och T3. Attesträtt i T2 och T3.
2.1.3.1 Har nämnden vidtagit några åtgärder för att stärka attestrutinerna?		☒ Ja ☐ Nej	Individuell återkoppling kring följsamhet till rutin.

lakttagelser

Äldrenämnden antog i november 2019 en internkontrollplan för 2020. Riskanalysen som ligger till grund för nämndens prioritering av åtgärder framgår av internkontrollplanen. Enligt internkontrollplanen har nämnden varit direkt delaktig i att värdera och prioritera vilka risker som ska hanteras. Berörda chefer har i sin tur tagit fram förslag på åtgärder, vilka beslutades av nämnd i samband med att planen antogs.

Riskbeskrivningarna har ett värde baserat på en värdering av sannolikhet och konsekvens. Nedan följer de risker med högst riskvärde:

- Svårigheter att rekrytera utbildad och utbildad personal utifrån brist och hög konkurrens på arbetsmarknaden
- Vårdkedjebriter för brukare och patienter i samverkan med externa parter (regionkommunen)

Av internkontrollplanen framgår att riskerna i internkontrollplanen följs upp varje tertiäl och slutrapporteras i samband med årsbokslutet.

I maj 2020 godkände nämnden sin internkontrollrapport för januari-april. I september 2020 godkände nämnden sin delårsrapport för januari-augusti 2020, inklusive internkontrollrapport. I beslutet framgår att nämnden bedömer att den interna kontrollen och styrningen är tillräcklig. Av internkontrollrapporten per augusti kan vi utläsa att samtliga risker i riskanalysen har följts upp.

Nämnden antog i januari 2020 internkontrollrapport för helåret 2020. Av beslutet framgår att nämnden bedömer att den interna kontrollen och styrningen är tillräcklig och ändamålsenlig.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden säkerställt en ändamålsenlig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Av kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153) framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Nämnden har fattat beslut om riskanalys och internkontrollplan samt har gjort en värdering av den interna kontrollen.

2.2 Målstyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, mål och beslut samt åtaganden kopplade till ett urval av fullmäktiges mål och uppdrag:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.2.1 Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de bestämmelser i lagar och författningar som verksamheten omfattas av.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder		
<i>2.2.1.1 Har nämnden säkerställt att samtliga av fullmäktiges kommunövergripande/generella mål</i>		X Ja ☐ Nej	Är inkluderade i nämnden uppdragsplan 2020

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>beaktas i uppdragsplanen?</i>			
<i>2.2.1.2 Har nämnden säkerställt att samtliga av fullmäktiges mål och uppdrag som berör nämnden beaktas i uppdragsplanen?</i>		X Ja ☐ Nej	Är inkluderade i nämnden uppdragsplan 2020
<i>2.2.1.3 Har nämnden löpande under året tagit aktiva beslut utifrån uppföljning om åtgärder för att uppnå måluppfyllelse?</i>		X Ja ☐ Nej	Uppföljning sker i samband med tertialuppföljning. Om nämnden bedömer att låg måluppfyllelse kan särskilda uppdrag till förvaltningen läggas fram.
<i>2.2.2 Nämnden ansvarar för att det egna verksamhetsområdet kontinuerligt följs upp och utvärderas.</i>	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt tillämplig lagstiftning för verksamheten.	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig X Tillfredsställande	Genom delårsrapporter Kvalitetsberättelse Patientsäkerhetsberättelse Direktörens månadspuls Direktörens månadsbrev Rapport nationella brukarundersökningar och KKiK Uppföljningsplan externa utförare

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
2.2.3 Nämnden har ansvar att verka för att samråd sker med brukare av nämndens tjänster	Kommunallagen (2017:725) 8 kap. 3 §, Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	Genom husmöten i olika former, genom brukarenkäter och genom samråd pensionärsorganisationer UPR
2.2.4 Nämnden ska verka för att samverkan sker mellan styrelse och nämnder för att gemensamt nå kommunens övergripande mål	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☒ Ändamålsenlig ☐ Tillfredsställande	
2.2.4.1 Fungerar samverkan i övrigt med nämnder och andra externa aktörer väl?		☐ Ja ☐ Nej ☒ Delvis	Det finns fortfarande utrymme för förbättring kring gemensamma frågor. Samarbetet med äldrenämndens viktigaste samarbetspart Tekniska nämnden/Fastighet bedöms fungera bra.

lakttagelser

I nämndens uppdragsplan finns en beskrivning av fullmäktiges strategiska långsiktiga mål och underliggande mål med tillhörande uppdrag som särskilt berör nämnden. Enligt uppdragsplanen ska nämnden arbeta utifrån fullmäktiges styrdokument inom områdena jämställdhet, tillgänglighet och folkhälsa.

Äldrenämnden har fyra mål för nämndens verksamheter avseende kvalitet för kommunens invånare. Verksamheten ska alltid genomföras av ett äldreperspektiv.

- Äldrenämndens verksamheter stärker de äldre kommuninvånarnas förmåga att leva ett aktivt liv samt ha inflytande i samhället och över sin vardag
- Äldrenämndens verksamheter bidrar till att kommuninvånarna kan åldras i trygghet
- Äldrenämndens verksamheter bemöter kommuninvånarna med respekt
- Äldrenämndens verksamheter säkrar kommuninvånarnas tillgång till en jämlik vård och omsorg

För respektive nämndmål har nämnden beslutat om särskilda resultatmål. Några resultatmål följs upp tertialvis och några på årsbasis. I tertialrapportering finns beskrivningar om hur arbetet med

nämndens fyra mål pågått. De resultatmål som nämnden inte redovisar i sin delårsrapport redovisas i samband med årsbokslutet.

I nämndens uppdragsplan framgår även en beskrivning av fullmäktiges personalpolitiska mål, och nämnden egna mätningar beträffande målen. I tertialrapporteringen finns nämndens mål- och mätvärden samt en bedömning av måluppfyllelse.

I tertialrapporteringen per augusti finns en bedömning av måluppfyllelse för fullmäktiges uppdrag som nämnden särskilt berörs av.

I nämndens årsbokslut följer nämnden upp måluppfyllelse för fullmäktiges långsiktiga mål och underliggande mål med tillhörande uppdrag som särskilt berör nämnden. Äldrenämnden följer även upp nämndmålen avseende kvalitet för kommuninvånarna samt resultatmål för respektive nämndmål.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens målstyrning är ändamålsenlig. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Vi noterar att nämnden förhåller sig till samtliga av fullmäktiges prioriterade områden och övergripande mål. Nämnden har tolkat mål och uppdrag från fullmäktige och brutit ned dessa så att de fungerar som styrsignaler till verksamheten, genom nämndens styrkort.

2.3 Ekonomi

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav samt åtaganden som fullmäktige ålagt enligt reglementen:

Åtagande	Krav enligt	Presidiets bedömning av följsamheten	Hänvisning till §§ och underlag som styrker bedömning
<i>2.3.1 Nämnden ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.</i>	Kommunallagen (2017:725), 11 kap. 5 § Fullmäktiges riktlinjer för god ekonomisk hushållning	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>2.3.1.1 Har nämnden anpassat verksamheten utifrån de förutsättningar som anges i budget?</i>		X Ja ☐ Nej	Äldrenämnden har lagt en budget i balans för 2020. Eftersom inte full kostnads- och volymtäckning gavs från kommunfullmäktige har nämnden gjort anpassningar

			utifrån detta och omfördelat medel eller genomfört kostnadsreducerande åtgärder. Detta gäller exempelvis åtgärder för att dämpa volymökningar samt schemajusteringar för att klara heltidsorganisation inom ram.
<i>2.3.1.2 Får nämnden tillräckliga underlag avseende ekonomi och verksamhetens utveckling för att kunna göra de prioriteringar och vidta de åtgärder som krävs för att nå en ekonomi i balans?</i>		X Ja ☐ Nej	Ekonomiuppföljning varje månad (AU och nämnd), fördjupad rapport varje tertiäl. Jämförande nyckeltal årligen. Särskilda åtgärdsplaner för förvaltningen kring verksamhet med underskott.
<i>2.3.1.3 Prognostisera r nämnden ett underskott för året?</i>		☐ Ja X Nej	Nämndens prognos i juni var ett resultat på + 9,5 mnkr. Det har pga. Corona varit svårt att prognostisera kostnader och de medel som kommer kunna återsökas från Socialstyrelsen. I vissa av nämndens verksamheter, framför allt HSL-verksamheten kvarstår utmaningar

			att få budgeten att gå ihop.
2.3.1.4 Om ja på fråga 2.3.1.3 - har nämnden under året tagit aktiva beslut om åtgärder för att nå en ekonomi i balans?		X Ja ☐ Nej	Åtgärdsplaner som återrapporteras till nämnden finns framtagna för de verksamheter som går med underskott.
2.3.2 Nämnden ska regelmässigt rapportera till fullmäktige om hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret.	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt kommunallagen.	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig X Tillfredsställande	
2.3.3 Har nämnden månatligen rapporterat till kommunstyrelsen om nämndens ekonomiska ställning?	Kommunstyrelsens uppgift är att leda och samordna planeringen och uppföljningen av kommunens ekonomi och verksamheter. Kommunstyrelsen beslutar om omfördelning av medel som under löpande år frigörs genom samordningsvinster samt vid behov för över/underskottshantering mellan nämnder. I planeringsförutsättningarna /budgetbeslutet för 2020 ställs krav på nämnder som redovisar eller befarar ett underskott över en	X Ja ☐ Nej	Görs i samband med teritaluppföljningar i nämnden. Förvaltningen rapporterar även löpande månadsvis till ekonomi centralt om utvecklingen och prognos. Utifrån att nämnden under 2020 ännu inte haft ett underskott på mer än 1 % så har äldrenämnden inte kallats till KSNAU. Detta skedde under 2019.

	<p>procent av tilldelad budgetram. Om underskottet uppgår till mer än 1 mnkr, ska nämnden snarast redovisa en prissatt åtgärdsplan till kommunstyrelsen och vidta de åtgärder som krävs för att uppnå en budget i balans. Om planerade åtgärder innefattar väsentlig förändring av beslutad servicenivå ska ärendet beredas för hantering och beslut i kommunfullmäktige.</p>		
--	---	--	--

Lakttagelser

Av nämndens tertialuppföljning framgår att resultatet under första tertialet uppgick till + 14,5 mnkr och prognosen för helåret var + 9,5 mnkr. Resultatet för andra tertialet uppgick till + 30,9 mnkr. Äldrenämndens nettokostnader (712,0 mnkr) har ökat med 0,5 % (3,6 mnkr) i jämförelse med 2019. Att nettokostnaderna inte ökat mer mellan 2019 och 2020 beror mycket på att verksamheterna har påverkats av Coronapandemin.

I delårsrapporten per augusti framgår även en årsprognos som visar att nämnden vid årets slut väntas ha ett resultat om + 39,5 mnkr. Prognosen är enligt delårsrapporten förbättrad till stor del i och med återsökningen av statsbidrag till Socialstyrelsen för merkostnader på grund av Coronapandemin. I övrigt består den positiva prognosen i huvudsak på fortsatt lågt antal dygn med betalningsansvar, utvecklingen utav färre beviljade timmar inom hemtjänsten, lägre och senarelagda driftskostnader samt fortsatt statlig ersättning för sjuklönekostnaderna.

I uppföljningen finns en redogörelse på verksamhetsnivå där resultatet för respektive verksamhet framgår, tillsammans med en förklaring till vad verksamheternas över- respektive underskott består i. Äldrenämndens utfall för 2020 uppgår enligt årsbokslutet till + 58,2 mnkr. Nämndens nettokostnader ökade med 0,5 % (5,3 mnkr) i jämförelse med 2019. Coronapandemin har resulterat i både minskade kostnader på grund av till exempel färre ansökningar om hemtjänst, att personer valt att avsluta eller pausa pågående insatser inom hemtjänst och att verksamheter har varit tillfälligt nedstängda eller inte bedrivits i full drift under året samt ökade intäkter i form av erhållna statsbidrag (32,8 mnkr) och införd avgiftshöjning (20 mnkr).

Bedömning

Utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning bedömer vi att nämndens interna ekonomistyrning är tillräckligt. Vi noterar att nämndens positiva ekonomiska resultat i stor utsträckning är en konsekvens av utbetalda statsbidrag. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

2.4 Enkät till ledamöter och ersättare i äldrenämnden

Under hösten 2020 skickades en enkät ut till ledamöterna och ersättarna i äldrenämnden. Av de 23 ledamöter och ersättare besvarade 12 enkäten vilket innebar en svarsfrekvens på 52 %. Enkäten innehöll frågor om utformningen av verksamhetsmål, måluppfyllelse och åtgärder för att nå mål och uppdrag, budget och de ekonomiska målen, riskanalys samt arbetet med intern kontroll och internkontrollplan.

Av enkätsvaren framgår att de svarande generellt upplever att ekonomin, målstyrningen och den interna kontrollen fungerar väl. De svarande bedömer att verksamhetsmål och budget är tydligt kopplade till kommunfullmäktiges mål och att verksamhetsmålen är mätbara och möjliga att utvärdera. Hälften av de svarande upplever att deras åsikter tillvaratogs när nämndens verksamhetsmål fastställdes. Svaren visar att verksamhetsmålen och ekonomin följs upp och att åtgärder vidtas för att klara de ekonomiska målen. Fler ledamöter och ersättare är osäkra vad gäller åtgärder vid brister i måluppfyllelsen. Vidare bedömer de svarande att resultat från arbetet med den interna kontrollen regelbundet rapporteras till nämnden och att nämnden fattar beslut vid konstaterade brister i internkontrollen.

3. Frågeställningar till nämndens presidium

3.1 Generella frågeställningar till samtliga nämnder

Har nämnden säkerställt att det finns rutiner och en beredskap för att hantera ej planerad frånvaro hos nyckelpersoner?

Nämnden har sedan tidigare en fastställd krisledningsplan som skulle ha reviderats under hösten 2020 men med anledning av Coronapandemin sköts det arbetet upp och planen är nu, enligt äldreomsorgsdirektören, att en revidering ska ske under hösten 2021. I bilaga, som revideras löpande, till krisledningsplanen finns kontaktlistor till lednings- och nyckelpersoner inom nämndens verksamhetsområde. Utifrån Corona-pandemin har nämnden tagit fram en särskild rutin för oplanerad frånvaro hos lednings- och nyckelfunktioner. Varje chef har också sedan tidigare, enligt arbetsmiljödelegationen, en namngiven ersättare för oplanerad frånvaro.

Hur styr nämnden arbetet med att identifiera och analysera nettokostnadsavvikelsen?

Äldreförvaltningens ekonomienhet sammanställer årligen i september en rapport där de genomför jämförelser med liknande kommuner, större städer samt alla kommuner. Jämförelserna är utifrån kostnader, servicenivåer och utveckling över tid. Denna rapport redovisar äldreförvaltningen i samband med nämndens strategidagar i september/oktober inför revidering av uppdragsplan och budget som sker i november. Utifrån uppdraget från kommunfullmäktige kring nettokostnadsavvikelse ska nämnden även redovisa en analys- och åtgärdsdel till kommunfullmäktige under hösten 2020. Nämnden har utifrån analysen från tidigare år redan vidtagit ett antal nödvändiga åtgärder för att påbörja arbetet. Bland annat har inriktningsbeslut om avveckling av servicehus (och därigenom sänkt servicenivå) samt höjning av avgifter (högre avgiftsintäkter och lägre efterfrågan) tagits.

I lokalförsörjningsplaneringen och investeringsplan under de kommande 12 åren har en anpassning i samråd med Tekniska nämnden/Fastighet redan ägt rum i nivå till andra större städer. Därmed har nämnden en utglesning av kommande objekt.

Hur arbetar nämnden med tillgänglighetsfrågor? Både när det gäller digital och fysisk tillgänglighet.

Nämnden satsar på medicingivare för att bibehålla självständighet samt trygghetskameror. Digital tillgänglighet blev ytterst aktuellt för nämnden i samband med Corona-pandemin. Samtliga vård- och

omsorgsboende har utrustats med läsplattor för att möjliggöra kontakt med anhöriga trots besöksförbud.

När det kommer till fysisk tillgänglighet arbetar nämnden med tillgängliga lokaler samt tillgänglighet mellan handläggare och tjänstepersoner via telefon och e-post för att få svar på frågor.

Nämnden följer årligen, via Kommunens kvalitet i korthet, KKiK resultatet. I den senaste mätningen sågs god svarsfrekvens via mejl men sämre via telefon. Ett förbättringsområde är att säkerställa korrekta uppgifter i kommunens växel så att de har möjlighet att koppla samtal till rätt person. Arbetet pågår med att förbättra vägen in till äldreomsorgen

Hur arbetar nämnden med att främja en god arbetsmiljö i sina verksamhetsområden?

Nämnden genomför i varje verksamhet löpande riskbedömningar för att identifiera och ta fram åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Förutom det fortsätter arbetet med Sunt Arbetslivs friskfaktorer. En projektledare leder arbetet med fokus på rehabilitering och aktiv sjukskrivning. Det arbetet ger förutsättningar för att äldreomsorgen på sikt kan ha stabil sjukfrånvaro på låg nivå.

Tillsammans med huvudskyddsombuden utarbetar nämnden en handlingsplan för att förbättra arbetsmiljön. Handlingsplanen beräknas vara klar i höst och en del aktiviteter kommer nämnden att kunna genomföra redan under hösten. Nämnden ska genomföra en utbildning i det nya samverkansavtalet i höst. I nya avtalet har nämnden tryckt särskilt på gemensamt arbetsmiljöarbete, chefer, medarbetare och skyddsombud.

Nämnden startar en pilot på ett boende för att främja delaktighet och inflytande. Enligt nämnden har piloten en positiv effekt på arbetsmiljön och kan på sikt ha en positiv effekt på sjukfrånvaron.

Hur arbetar nämnden med att säkerställa en långsiktigt stabil sjukfrånvaro på låg nivå?

Genom arbetet med aktiv sjukskrivning. Personalkonsulterna är ett stöd till chefer i rehabiliteringsprocessen som förnyats och förtydligats. Nämnden genomför även kontinuerlig uppföljning med verksamhetschefer där de går igenom sjukfrånvaron, behov av stöd och så vidare. Detta genomförs en gång/månad. Vidare arbetar nämnden med att fortsatt stärka och utveckla det närvarande ledarskapet. Nämnden får återkoppling av sjukfrånvaro och vidtagna åtgärder löpande och vid förstärkt vid varje tertialredovisning.

Vilka är nämndens utmaningar på kort och lång sikt?

På kort sikt är enligt nämnden den största utmaning att hantera årliga volym- och kostnadsökningar i verksamheten och att dessa inte ersätts fullt ut i budgeten från kommunfullmäktige, samt hantera en ökad efterfrågan av hemtjänst och hemsjukvård från medborgarna. Till detta tillkommer de ekonomiska och organisatoriska konsekvenserna utifrån Corona-pandemin. Nämnden ser även en fortsatt snabb hantering från regionen av utskrivningsklara patienter från sjukhuset och att allt mer slutenvård ska utföras i hemmet av kommunen. Betalningsansvaret och antalet personer som väntar på särskilt boende bedöms vara under kontroll trots att nämnden haft 60 platser på Marielunds vård- och omsorgsboende stängda under året.

På längre sikt kvarstår har nämnden en stor utmaning att anpassa verksamheten till kommunfullmäktiges uppdrag kring nettokostnadsavvikelse och samtidigt vinna acceptans för denna förändring, vilket enligt nämnden innebär sänkta servicenivåer hos kommuninvånarna. Detta samtidigt som antalet äldre i Umeå förväntas öka kraftigt under de kommande 10 åren. Även att fortsätta arbetet med kompetensförsörjning, schemaläggning och attraktivitet som arbetsgivare samt hantera sjukfrånvaron kvarstår tillsammans med arbetet att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Har nämnden, utifrån genomförd risk- och konsekvensanalys, säkerställt en tillräcklig intern kontroll och uppföljning av hanteringen av Corona-krisen?

De sociala nämndernas förvaltningar gick tidigt i pandemin in i stabsläge och bildade en gemensam samordnande stab med nyckelpersoner från båda förvaltningar. Staben träffades i början två gånger/dag för avstämning och fördelning av uppdrag. Sedermera övergick staben till möten två gånger/vecka och det pågår fortfarande. Två gånger per vecka hålls pulsmöten där direktörer och verksamhetschefer från båda förvaltningarna tillsammans med Måltidsservice och Städservice stämmer av läget ur ett brukar/personal och verksamhetsperspektiv. Kritiska frågor förs upp agendan såväl som frågor i behov av hantering av staben. Utöver detta har äldreomsorgens ledningsgrupp haft egna uppföljningar ca två gånger/månad. Regelbunden avstämning har också gjorts med nämndernas presidier och information har löpande lämnats till övriga ledamöter i nämnderna i samband med sammanträden.

En uppföljning av detta krisarbete kommer att genomföras och frågor är under framtagande. Bedömningen är att det höjda stabsläget fortsätter en bit in på hösten beroende på hur smittläget utvecklas.

3.2 Nämndspecifika frågor

Hur säkerställer nämnden att tillgången på särskilda boenden möter kommunens behov, kort- såväl som långsiktigt?

Äldrenämnden har en 12-årig lokalförsörjningsplanering som varje år revideras tillsammans med Tekniska nämnden/Fastighet. I den är utbyggnationen av kommande vård- och omsorgsboenden en central del enligt nämnden. Utifrån styrningen från kommunfullmäktige så har en anpassning av servicenivåer (antal boendeplatser utifrån äldregruppens storlek) i år reviderats att ligga i nivå till andra större städer. Utifrån inriktningsbeslutet om avveckling av servicehusen med 100 platser förväntas äldreomsorgen ligga i nivå under 2022. För att möta tillkommande andel äldre så behöver enligt nämnden ca. 300 nya vård- och omsorgsplatser tillskapas fram till 2031 för att hålla kvar vid servicenivåer i jämförelse med andra större städer. En planering kring objekt, tomter och tidplan för detta finns tillsammans med Tekniska nämnden/Fastighet/MEX. Nämnden är dock utlämnad till att kommunfullmäktige tillskjuter såväl investerings-, förhyrnings- och driftsmedel för att kunna realisera dessa planer.

Hur arbetar nämnden för att förbättra samverkan med sociala företag, t.ex. städning i hemtjänsten?

Enligt nämnden är sociala företag välkomna att ansöka om att bli utförare inom ramen för LOV, men det går inte att bara välja ut en insats att utföra. Företaget måste kunna utföra samtliga hemtjänstinsatser som ryms inom avtalet för LOV.

Vilka åtgärder har nämnden tagit inom ramen för förvaltningsområdet för finska och samiska, utifrån skärpningarna i minoritetslagen 1 januari 2019?

Enligt äldrenämnden finns redan en till viss del etablerad verksamhet som lever upp till skärpningen av minoritetslagstiftningen. Bland annat finns träffpunkter för äldre sverigefinnar och samer i Umeå, en särskild hemtjänstgrupp för äldre sverigefinnar och en enhet för äldre sverigefinnar på Ersboda vård- och omsorgsboende. En planering pågår för tillskapande av en samisk äldreboendeenhet utifrån efterfrågan från den samiska minoritetsgruppen. Äldrenämnden har i investeringsäskandet inför 2021 lyft detta som ett behov. I det nya förfrågningsunderlaget enligt LOV har skrivningarna kring minoritetslagstiftningen skärpts och utförarna får också ange om de kan erbjuda tjänster på minoritetsspråken.

Under 2020 pågår också en kartläggning av äldre i minoritetsgruppernas behov och önskemål av service från kommunen. En enkät har under våren legat ute på hemsidan och under hösten planeras

dialogträffar. Eftersom Umeå kommun efter beslut i kommunfullmäktige från 1 januari 2020 även ingår i förvaltningsområdet för Meänkieli så pågår även en dialog kring vilka behov denna minoritetsgrupp ser framöver. Äldrenämnden, samt för- och grundskolenämnden, var tydlig i sitt remissvar till kommunfullmäktige att detta kan leda till kostnadsökningar som behöver hanteras i budgetprocessen utifrån de särskilda rättigheter som åligger äldreomsorg och förskoleverksamhet, och förutsätter att detta beaktas i samband med exempelvis investerings- och driftsbudgetbeslut i kommunfullmäktige.

Vilken beredskap finns för att överta verksamheter som bedrivits av externa aktörer? Har detta hanterats i risk- och konsekvensanalyser?

Inom äldrenämndens verksamhetsområde finns ett särskilt boende med 14 platser samt hemtjänst som bedrivs av externa aktörer. Det finns inte någon särskild punkt kring detta i någon risk-och konsekvensanalys. Det finns dock framtagna rutiner hur kommunen ska agera om en utförare avslutar sitt uppdrag i Umeå Kommun alternativt om kommunen häver avtalet. Denna rutin fungerar bra enligt äldrenämnden. Under året har kommunen hävt avtalet med en aktör inom hemtjänsten.